

Syntacs groups-complements circumstantiated

Ana-Maria DUDĂU

“Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu

Abstract

Trader, presenting sometimes semantic approximation of other parts of the sentence. Thus, more closely complements are in one way or another, by subject: the complement of agent and direct complement in connection with the conversion of the building into one passive, indirect complement construction type-“I am thirsty” and sociativ complement construction in which it comes to be included in the topic. Complement indirectly expressed by a possessive dative is equivalent to an attribute, as attributes of circumstantial complements are equivalent.

Keywords: syntactic relations, syntax groups-complements, semantic-syntactic field.

Relațiile sintactice sunt interpretarea lingvistică a unor raporturi logice, prin care se reflectă în planul gândirii conexiunii extralingvistice, extrinseci (între „obiecte”) și intrinseci (interioare „obiectelor”, de tipul: parte – întreg, conținut – formă, substanță – calități, statice sau dinamice).¹

Dezvoltarea relațiilor sintactice implică o interdependență specifică între reflectarea lingvistică a unor raporturi din realitatea extralingvistică și desfășurarea raportului dintre planul sintagmatic și planul paradigmatic al limbii.

În relativă dependență de particularitățile realității extralingvistice și într-o mai strânsă legătură cu specificul organizării și funcționării fiecărei limbi, între sfera semantică a unităților lexicale (și sintactice) intrate în enunț și dezvoltarea relațiilor sintactice se instituie un raport de „intercondiționare.”²

Expresie a modului de reflectare lingvistică a realității, unitățile lexicale (de natură verbală, mai ales, și adjectivală) se caracterizează, în funcție de structura lor semantică, prin trăsături (disponibilități) combinatorii (numite și „valențe”), care condiționează dezvoltarea relațiilor sintactice, ele reclamă sau numai admit anumite relații sintactice, prin care să se împlinescă câmpurile semantico – sintactice din care se constituie planul semantic global al enunțului.

Câmpul semantico – sintactic reprezintă o structură sintagmatică, în dezvoltarea căruia, prin intermediul unei relații sintactice, se introduc în enunț componente semantice concrete „cerute” de regent sau adăugate în mod aleator. Categoria cea mai numeroasă de complemente este reprezentată de complementele verbului, care se identifică, de fapt, cu inventarul total al complementelor, determinarea unui verb fiind singura posibilitate comună tuturor speciilor de complemente. Complementele interjecției predicative sunt aceleași ca ale verbului (în principiu, pentru că în practică sunt rar întâlnite); în această categorie nu pot intra însă complementele de agent și nici complementele de relație. Complementele adjectivului nu sunt numeroase, dar au o poziție solidă atât prin prezență, cât și prin unele construcții specifice; asemenea complementele se întâlnesc în

¹ Dumitru Irimia, Gramatica Limbii Române, Ed. Polirom, București, 2000.

² Mirabela Rely Odette Curelar, Dicționar filologic român, Editura ACADEMICA BRÂNCUȘI, Târgu-Jiu, 2013, p. 104.

mod obișnuit printre complementele indirecte, de agent, de mod, de cauză și de relație, mai rar la alte complementele circumstanțiale.

Complementele, prezintă, uneori, apropieri semantice de alte părți de propoziție. Astfel, mai multe complementele sunt apropiate, într-un fel sau altul, de subiect: complementul de agent și complementul direct în legătură cu transformarea unei construcții active în una pasivă, complementul indirect în construcții de tipul – „mi-e sete” – și complementul sociativ în construcții în care ajunge să fie înglobat în subiect. Complementul indirect exprimat printr-un dativ posesiv este echivalent cu un atribut, după cum atributele circumstanțiale sunt echivalente ale unor complementele.

Un complement poate cumula două sau mai multe valori, de obicei, se distinge o valoare principală, care decide clasarea complementului de nuanțe secundare.

Cumulul de valori se întâlnește, mai ales, în cadrul complementelor circumstanțiale, dar și între un complement circumstanțial și unul necircumstanțial.

Cerute de trăsăturile semantico – sintactice matriciale ale verbului – centru – complementele reprezintă complinirile obligatorii ale verbului, nu neapărat în sensul imposibilității de omisiune, ci în sensul celei mai intime și mai strânse relații semantico – sintactice cu verbul, ceea ce va apărea sub numele de coeziune a grupului verbal.

În consecință, obligativitatea nu exclude posibilitatea de omisiune a complementului, fie o omisiune accentuată curent de unele verbe, ca în cazul utilizărilor absolute: „Studentul scrie, citește și studiază”, fie o omisiune accidentală, contextul făcând posibilă recuperarea oricărui tip de complement (într-un context dialogic, sunt curente răspunsuri de tipul: „Mai vrei bani? – Mai vreau”, unde verbul „a vrea” apare fără complementul exprimat, deși, în afara contextului, el cere prezenta obligatorie a unui complement direct sau a unei complete directe).

Coeziunea acestei structuri [verb + complement] este extrem de puternică și apare, în primul rând, ca efect „al atracției” și al constrângerilor exercitate de centrul verbal asupra complementelor și subiectului și, nu numai, în al doilea rând, ca efect al constrângerilor exercitate de complementele asupra centrului și de complementele unele asupra altora. Coeziunea cunoaște o latură semantică, una sintactico – referențială, o latură strict sintactică și una lexico – selecțională.

Coeziunea semantică este efectul constrângerilor de rol tematic impuse de verb complementelor și subiectului, verbul prin trăsăturile lui semantic – matriciale, determinând tiparul de structurare semantică a propoziției.

Coeziunea sintactică este asigurată, în primul rând, prin restricțiile de formă (de caz și de prepoziție), impuse se centrul verbal și, nu numai în cazul subiectului, prin restricții formale bilaterale, subiectul inducând verbului, când condițiile gramaticale permit, restricții de acord.

Restricțiile de formă impuse complementelor nu sunt altceva decât mărci de actanță, mărci având rolul, pe de o parte, de a lega complementele de verb, iar, pe de alta, de a diferenția complementele între ele.

Aceste mărci de actanță variază astfel:

- a) de la un verb la altul
- b) de la un complement la altul
- c) de la un tip de realizare a aceluiași complement la altul.

Cât despre complementele realizate nominal, este relevantă trăsătura pendulării între mărci de actanță cazuale și mărci prepoziționale, uneori selectate pentru același tip de complement, alteori, pentru complementele diferite.

Pentru complementele realizate prin forme verbale nepersonale este relevantă, pe de o parte, specializarea unor mărci prepoziționale pentru legarea acestor complementele de centru (a)

specializat pentru infinitiv și b) pentru supin), iar pe de altă parte, ambiguitatea mărcilor, care funcționează atât ca mărci morfologice specializate pentru formele verbale nepersonale, cât și ca mărci sintactice, de legare a acestor tipuri de complement.

În structuri ca: „Dorește din toată inima ei, a reuși”, marca a îndeplinește un rol morfologic, de morfem liber al infinitivului, dar și unul sintactic, de legare a diverselor complemente (prepozițional și direct) de centrul verbal.

În ceea ce privește complementele realizate propozițional, este relevant numărul mare de conectori – tip (complementizatori) și de variante ale acestora. Ca realizări – tip, se disting conectori conjuncționali că, să, dacă, primii selectați în funcție de regimul verbului, iar ultimul ales în condițiile transpunerii unei interogații totale (sau a unei interogații alternative) în vorbire indirectă.

Coeziunea sintactico – referențială este asigurată, în cazul unora dintre complemente, cel direct și cel indirect, prin dublare.

Coeziunea lexico – selecțională, dirijată de centrul verbal prin restricțiile lexicale (selecționale) impuse subiectului și complementelor, explică incompatibilități și compatibilități selecționale din interiorul grupului.

În limbă română, structura de complemente se organizează, conform principiului general (universal) „de unicitate”, pe baza căruia un centru verbal nu poate atribui complementelor sale decât o singură dată același rol tematic și aceeași funcție sintactică. Excepțiile sunt reprezentate de pozițiile sintactice aflate în coordonare (subiecte multiple, complemente directe sau indirecte coordonate), precum și de pozițiile sintactice dublate (complement direct dublat, complement indirect dublat, subiect dublat), situații în care componentele coordonate/dublate primesc de la centrul verbal același rol tematic și aceeași funcție sintactică.

Ex.: Mama și copilul merg împreună la teatru – cele două nominale coordonate primesc de la verb același rol (Agent) și aceeași funcție (subiect).

Profesorul l-a trimis pe Mihai în tabără – complementul nominal „pe Mihai” și cel clitic nominal „l-”, legate anaforic, primesc de la același rol (Pacient) și aceeași funcție sintactică (complement direct).

Inventarul de complemente, atribuite de verb, câte unul singur sau grupate câte două și trei complemente, după capacitatea combinatorie și de regim a verbului – centru sunt: subiectul, complementul direct, complementul secundar, complementul indirect, complementul prepozițional, numele predicativ, complementul predicativ al obiectului, circumstanțialul (în ipostaza de complement obligatoriu cerut matricial de unele verbe).

Complementul direct (OD), complementul indirect (OI), complementul prepozițional (O Prep.), complemente propriu-zise, atribuite de centrul verbal, se disting de subiect și de alte complemente, prin relații binare și prin restricții formale unilaterale (Verb → Complement), iar, printre ele, prin restricții de formă (de caz, de prepoziție) și prin trăsături sintactico – referențiale specifice.

Complementul direct se întâlnește în grupurile interjecționale al căror centru este reprezentat de interjecțiile: na, uite, iată, poftim sau de diverse onomatopee.

Ex: Na cărți pentru citit!

Iată cadoul pe care și l-am cumpărat!

Poftim stiloul!

Doar interjecțiile „na, uite și iată” acceptă realizarea prin clitice a poziției complementului direct (Na-le!, Uite-i!, Iată-l), însă cliticul nu poate fi antepus, la fel că în cazul verbelor la imperativ [Le, na(și pe acesta!)] [Îi uite (și pe colegii voștri!)] [Îl iată (și pe el!). Prin urmare,

complementul direct regizat de una dintre aceste interjecții poate fi dublat, dar nu și complementul direct subordonat unor onomatopee sau interjecției, "poftim" , care nu accepta clitive.

Însă, pot fi complemente directe ale unor interjecții următoarele tipuri de pronume personal (Uite-l pe el, dar pe Măria nu o zăresc!) de politețe (Iată-l/ Uite-l pe dumnealui), demonstrativ (Iată-l pe acesta!), nehotărât (Uite /Iată ceva despre cartea publicată săptămâna trecută!), relativ (Am găsit fotografia despre care am discutat săptămâna trecută și pe care iat-o ți-am adus-o!), precum și pronumele semi independent ,, al " (Uite-l/ Na-l /Iată-l pe al meu!).

Complementul indirect poate apărea după interjecțiile: ,, bravo", ,,halal", ,,na" și unele onomatopee. Ele se realizează prin pronume și substantive în cazul dativ sau prin prepoziții relative :(Bravo lui și bravo echipei!),(Halal mie/ ție!)(Na-vă învățătura de minte!)

Complementul prepozițional este acceptat de unele interjecții propriu-zise cu valoare aservativa (văi, mersi, halal) și de interjecția injonctivă ,, uite"care provine dintr-un verb construit cu un complement prepozițional.

Complementul secundar (O sec) este o specie de complement caracterizată relațional prin participarea la o relație ternară, relație în care complementul cere nu numai prezența verbului, ci și a complementului direct.

Ex.: Dascălul mă întreabă problema.

Numele predicativ (NP), complement de tip special, se caracterizează, sintagmatic, printr-o relație obligatoriu ternară, implicând o dependență sintactică și față de subiect; semantic, se distinge printr-un tip special de semnificație (cu unele excepții, numele predicativ are o semnificație „predicativă”, și nu individual – referențială).

Complementul predicativ al obiectului (CPO), complement de tip special, se caracterizează, ca și numele predicativ, prin natura ternară a construcției, implicând atât relația cu verbul, cât și raportarea la complementul direct (sau indirect). Semantic, se caracterizează ca și numele predicativ, prin semnificația „predicativă” a complementului (cel mai frecvent o predicatie „de dominație” sau una „de categorizare”).

Ex.: L-au denumit doctor universitar

L-au botezat Vasile.

Circumstanțialul (Circ), în ipostaza lui obligatorie, de component implicat în matricea sintactică și semantică a verbului, apare pentru o clasă restrânsă de verbe, care cer obligatoriu fie un circumstanțial modal, fie un circumstanțial locativ, fie un circumstanțial al țintei/al punctului de ajungere, fie un circumstanțial al sursei temporale sau locative, fie unul cantitativ.

În această privință, funcțiile sintactice se disting după felul relațiilor stabilite cu verbul, atât prin relații sintagmatice (relații unilaterale vs bilaterale; structuri binare vs ternare; restricții diferite de formă; relații speciale de dublare), cât și prin relații paradigmatic (clase diferite de substituție); în mai mică măsură, numai în cazul complementelor „predicative”, se disting și după specificul semantic al complementului (complemente „predicative”, care trimit la proprietate vs complemente prototipice, „individual – referențiale”, care trimit la referent).

BIBLIOGRAFIE

- Diaconescu, I., Probleme de sintaxă a limbii române actuale, Ed. Științifică și Enciclopedică , București, 1989.
- Dobridor, Constantinescu, Sintaxa Limbii Române, Ed. Științifică, București.
- Gramatica Limbii Române, vol.II, Enunțul, Editura Academiei Române, București, 2008.
- Hristea, Theodor, Sinteze de limba română, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1981.

- Iordan, Iorgu , Limba Română Contemporană, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1974.
Irimia, Dumitru, Gramatica Limbii Române, Ed. Polirom, București, 2000.
Mirabela Rely Odette Curelar, Dicționar filologic român, Editura ACADEMICA BRÂNCUȘI, Târgu-Jiu, 2013.
Pop, Gheorghe, Sintaxa limbii române, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 1999.
Popa, Ion, Gramatica Limbii Române. Sintaxa propoziției și a frazei, Ed. Niculescu , București, 1997.